

TALABALARNI TADQIQOT FAOLIYATIGA TAYYORLASHDA AMALIYOTNING ROLI

Abdisodiqova Marjina Normurod qizi

Qarshi davlat universiteti doktoranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12679157>

Annotatsiya. O'quv jarayonida ta'lim o'z-o'zini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan fazilatlar va qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, bu talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlarining ulushi va rolini, shuningdek, ushbu natijaga erishishga qaratilgan faoliyat shakllarini oshirishga olib keladi. Talabalarning amaliyot o'tashi oliy pedagogik ta'lim tizimining muhim bo'g'ini hisoblanadi. Ushbu maqolada talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga tayyorlashda, shuningdek, tegishli kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda amaliyotning roli muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: tadqiqot faoliyati, amaliyot, kasbiy kompetensiyalar, tadqiqot ishi.

THE ROLE OF PRACTICE IN PREPARING STUDENTS FOR RESEARCH ACTIVITY

Abstract. Education in the educational process is aimed at the development of qualities and abilities necessary for self-development, which leads to an increase in the share and role of students in research work, as well as the forms of activity aimed at achieving this result. Student internship is an important part of the higher pedagogical education system. This article discusses the role of practice in preparing students for research activities, as well as in the formation of relevant professional competencies.

Key words: research activity, practice, professional competencies, research work.

РОЛЬ ПРАКТИКИ В ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ К НАУЧНО- ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. Воспитание в образовательном процессе направлено на развитие качеств и способностей, необходимых для саморазвития, что приводит к увеличению доли и роли обучающихся в научно-исследовательской работе, а также форм деятельности, направленных на достижение этого результата. Студенческая практика является важной частью системы высшего педагогического образования. В данной статье рассматривается роль практики в подготовке студентов к научно-исследовательской деятельности, а также в формировании соответствующих профессиональных компетенций.

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность, практика, профессиональные компетенции, научно-исследовательская работа.

Ta'lim jarayonini jadal isloh qilish, dasturlar mazmunini qayta ko'rib chiqish sharoitida o'qituvchilarga o'zlarining kasbiy faoliyati davomida talablar kuchaymoqda, ulardan biri turli xil nazariy va uslubiy muammolarni hal qilishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarga tayyorlikdir. Shu munosabat bilan oliy ta'limning bitiruvchi-talabalari yuqori malaka, rivojlangan ta'lim salohiyati va shakllangan kasbiy madaniyatning tarkibiy qismi bo'lgan ilmiy-tadqiqot faoliyati asoslarini bilishlari kerak.

O'quv jarayonidagi ilmiy-tadqiqot ishlari malakali kadrlar tayyorlashning ajralmas qismi bo'lib, uning yordamida o'rganilayotgan fanlarga qiziqish ortadi, tajriba o'tkazish ko'nikmalari shakllanadi, talabalarning mustaqilligi va saralash faolligi shakllanadi, bitiruvchini esa o'qishga tayyorlaydi.[2]

Talabalarining nazariy va amaliy tayyorgarligini oshirishga ular tomonidan turli ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish, o'rganilayotgan fanlar bo'yicha mavjud nazariy bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlash yordam beradi, eksperimentlar o'tkazish bo'yicha amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish, olingan natijalarni tahlil qilish va muayyan faoliyat turini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Shuningdek, talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga tayyorlashning samarali usuli ta'limning barcha bosqichlarida amaliyot o'tash hisoblanadi.

O'quv jarayoni ta'lim tizimining tarkibiy qismi hisoblanib, o'quv dasturi tarkibiga kiruvchi amaliyot bo'lib, kasbiy kompetensiyani shakllantirish va ilmiy tadqiqot faoliyatiga tayyorlashda kuchli vosita hisoblanadi. Shunday qilib, o'quv amaliyotining turlariga quyidagilar kiradi: birlamchi, kasbiy ko'nikma va malakalarni, shu jumladan, tadqiqot faoliyatining asosiy ko'nikmalari hamda qobiliyatlarini olishdir. Ishlab chiqarish: kasbiy ko'nikmalar va kasbiy faoliyat tajribasini olish, pedagogik, ish tajribasini to'plash jarayoni sifatida, umumiy hamda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish va rivojlantirishning muhim shartlaridan biri sifatida ifodalanadi.

Amaliyotning umumiy vazifalari sifatida bitiruvchi-talabalarining malaka talablariga muvofiq asosiy funksiyalarni bajarishga tayyorligini ta'minlash, shakllangan kasbiy kompetensiya doirasini kengaytirish, chuqurlashtirish, mustahkamlash, amaliy va nazariy tayyorgarlikning uzviy bog'liqligini ta'minlash, kasbiy mahoratga ega bo'lishni ajratib ko'rsatish mumkin. Aniqroq vazifalar — talabalar bilan o'quv faoliyatini kuzatish va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish; o'qitish va ta'limning turli texnologiyalari hamda usullarini amaliyotda sinovdan o'tkazish; maktab o'quvchilarining yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tarbiyaviy ishlarni

olib borish; rejaga muvofiq har xil turdagi darslar va sinfdan tashqari ish shakllarini o'tkazish; maktab hujjatlari bilan ishlash kabilar kiradi.

Amaliyotning ish dasturi davlat ta'lim standartiga muvofiq ishlab chiqilgan. Amaliyot mazmuni bo'lajak o'qituvchilarning tayyorlanish xususiyatiga mos kelishi hamda talabalarning nazariy va ilmiy tayyorgarligi sifatining ko'rsatkichi bo'lishi kerak. Shuningdek, u bitiruvchi-talabalar uchun ilmiy-tadqiqot malakalarini rivojlantirishni ta'minlashga qodir bo'lgan o'quv muhiti sifatida qaraladi. Shunga ko'ra, o'z kasbiy va ijtimoiy faoliyatini takomillashtirishga qodir, muammoli vaziyatlar hamda vazifalarni hal qilishga mustaqil va ijodiy yondashadigan shaxsni shakllantirishga e'tibor qaratilmoqda. [2]

O'qishning so'nggi yillarida diplom oldi ish amaliyotining ajralmas sharti o'quv jarayonini, uslubiy ko'nikmalarini takomillashtirishga qaratilgan kurs yoki dissertatsiya ishining rejasiga muvofiq pedagogik eksperimentning bir qismi sifatida ilmiy tadqiqot olib borishdir.

Amaliyot davomida talaba ilmiy-tadqiqot ishlari uchun zarur material to'plashi kerak.

Kafedra o'qituvchilari talabalarga ish mavzulari va material to'plash uchun individual topshiriqlarni taklif qilishadi. Ular tadqiqot faoliyati bilan shug'ullanish imkoniyatiga ega, buning natijasi yakuniy malakaviy ish uchun nazariy va empirik asos yaratishi kerak. Amaliyot mazmunining muhim tarkibiy qismi axborotni to'plash, olingan material va statistik ma'lumotlarni qayta ishlash, axborot texnologiyalarini jalb qilgan holda bibliografik ish, turli usullar hamda tadqiqot usullaridan foydalanish — kuzatish, modellashtirish, tajriba, so'rovnoma qilish, suhbatlashish kabilar kiradi. Empirik tadqiqot dasturi va rejasi tuziladi, gipoteza qo'yiladi hamda vazifalar shakllantiriladi, obyekt aniqlanadi, metodologiya tanlanadi, ma'lumotlar qayta ishlanadi, tadqiqot natijalari umumlashtiriladi va tayyorlanadi. Amaliyot jarayonida mustaqil tadqiqot faoliyati, oldiga qo'yilgan vazifalarni maqsadli hal etish bo'yicha tajriba to'planadi. Ushbu ish ilmiy jamoalar to'garagi yig'ilishlarida va talabalar konferensiyalarida ma'ruzalar qilish, ilmiy to'plamlarida nashr qilish uchun maqolalar tayyorlash imkonini beradi.

Shunday qilib, topshiriqlarni bajarish natijasida va amaliyot jarayonida talabalar nazariy bilimlarini mustahkamlaydi, ularni doimiy ravishda takomillashtirib borish, mustahkamlash hamda kompetensiyaga aylantirish zarurligi haqida tushuncha shakllanadi.

Amaliyot oliy ta'lim tizimining muhim bo'g'ini bo'lib, talabalarga boshlang'ich ta'lim sohasida qo'yilgan tadqiqot muammolarini hal etish usullarini o'zlashtirish, mustaqil ilmiy izlanishlar olib borishda o'z imkoniyatlarini sinab ko'rish imkonini beradi. Amaliyot o'z faoliyatida o'quv rejalarining yangi mazmunini ishlab chiqish va joriy etishga, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini joriy etishga, ilmiy-pedagogik faoliyat jarayonida yuzaga keladigan

muammolarni mustaqil shakllantirish hamda yechimini izlashga tayyorlikni shakllantirishga yordam beradi. Shuningdek, talabalarning izlanishlari, innovatsion fikrlashlari va ijodiy salohiyatini shakllantirish, ulardagi asosiy kasbiy vazifalar to'g'risida aniq g'oyaning paydo bo'lishi ta'minlanadi. Amaliyotlarni barcha bosqichlarda tashkil etish talabalarning kasbiy faoliyatning keng doirasini, shu jumladan, ilmiy-tadqiqot faoliyati darajasiga qo'yiladigan talablarga muvofiq o'zlashtirishning uzluksizligi va izchilligini ta'minlashga qaratilgan bo'lishi kerak.

REFERENCES

1. Антипова В. М. Университетда қўшимча педагогик таълимни ташкил этишга компетенцияга асосланган ёндашув / В. М. Антипова К. Ю. Колесина, Г. А. Пахомов а // Педагогика. 2006. - Но 8. -С. 57-63.
2. Элагина В.С., Немудрая Е.Ү., Балакина Л.Л. Учинчи авлод таълим стандартларини амалга ошириш шароитида педагогика университети талабаларининг касбий ва педагогик компетенция-сини шакллантириш // Фундаментал тадқиқотлар. 2011. Но 3. - Б.110-113.